Söz

FİKİR, SANAT VE TENKİT DERGİSİ

SÖZE BAŞLARKEN

Seçim Hakkı ve Demokrasi

Behice BORAN

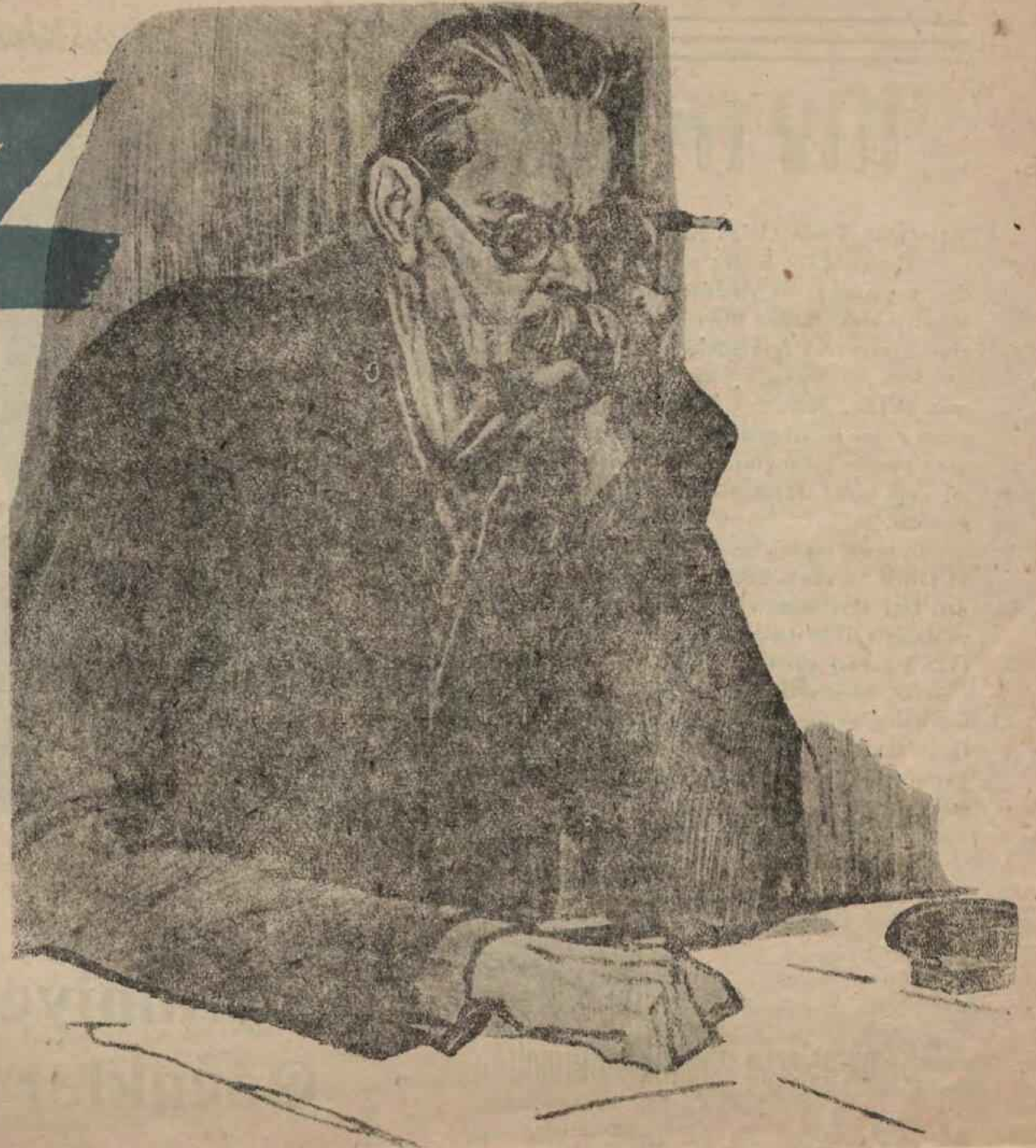
DEMOKRASİNİN ne olduğu hakkında ileri sürülen tarifler ve demokratik rejimlerin gerçekte aldığı şekiller birbirinden ne kadar farklı olursa olsun, hepsinde umumî, müşterek bir vasıf vardır : vatandaşın, memleket işlerinde sesini duyurabilmesi için rey hakkına sahip olması. Bu rey hakkı, bilhassa mahallî mümessilleri ve milletvekillerini seçmek bahsinde mühimdir. Fakat, her vatandaşın rey hakkını müessir bir surette kullanabilmesi, memleket işlerinin gidişinde gerçekten bir payı olabilmesi, hangi şartlara bağlıdır ?

«Vatandaşlar fert olarak birer birer rey sandığı başına giderler, bir puslaya istedikleri kimselerin adlarını yazıp sandığa atarlar ve böylece demokrasinin ilk, esas şartı yerine gelmiş olur » diye ifade etmek, meseleyi fazla basit ve gerçeklere hiç te uygun olmıyan bir şekle sokmaktır. «Demokratik» diye vasıflandırabileceğimiz hiç bir cemiyette vatandaşın rey hakkını kullanması bu şekilde değildir ve olamaz da.. Bugünün, nüfusları milyonları aşan millet toplulukları, vatandaşların fertler olarak biraraya gelip doğrudan doğruya teşkil ettikleri topluluklar değildirler. Fertler, daha küçük grupların mensubu olarak, guruplar halinde, millet topluluğun teşkil ederler. Bir kere, bugünün dünyasında millet taplulukları genel olarak sınıflı cemiyetlerdir. Ayrıca, daha küçük guruplar teşkil eden işblöümü zümreleri vardır. Azınlıklar, dinî cemaatler vardır. Köy ve şehir ayrılığı ve tezatları meydana gelmiştir. Bütün bu ayrılıklar, iç ve dış siyasetin her alanında menfaat ve görüş ayrılıkları olarak belirir

Eğer vatandaşlar fert olarak birer birer rey sandığı başına gelip her biri kendi tanıdığı, münasip gördüğü şahsa reyini verse, meydana gelecek mahallî ve merkezî meclisler, birçoğu siyaset alanında imtihandan geçmemiş, kabiliyetini göstermemiş ayrı ayrı fertlerden müteşekkil karma karışık hey'etler olur ve bunların belirli bir siyasetleri, programları bulunmadığından, memleketin siyaset ve idare gemisi karaya oturur. Vatandaşların, seçim sandığı başına gelmeden önce günün meseleleri, ileri sürülen çeşitli hal çareleri, iç ve dış vaziyet hakkında aydınlatılmış ve bir kanate varmış olmaları şarttır. Vatandaşları aydınlatma, teşkilâtlandırma ve faaliyete sevketme işini siyasî partileri görürler. Partiler mevcut sosyal sınıfların siyaset alanında mümessilidirler. İşbölümü zümreler meslekî teşkilâtla ve sınıf mevkiine göre şu veya bu partiye bağlanarak, veya onu destekliyerek, siyaset sahasında rol oynarlar. Azınlıklar, dinî cemaatler, köy ve şehir arası ayrılıkları da aynı suretle siyasî ifadelerini bulurlar.

Partilerin hem umumî, esas programları ve ideolojileri, hem de zamanın müşahhas meseleleri karşısında aldıkları vaziyet ve ileri sürdükleri programlar vardır. Meselâ Belediye seçimlerinde, her partinin hem bütün memlekete şamil, seneler boyunca takip edilen bir siyaseti, hem de her şehrin,

(Devamı 7 inci sayfada)

ÖLÜMÜNÜN YILDÖNÜMÜNDE

Maksim Gorki

Yazan : ZEKİ BAŞTIMAR

Gorki öleli on yıl oldu; zaman onu yaşıyanlardan uzaklaştırıyorsa da hayat gittikçe daha çok onlara yaklaştırıyor.

Gorki'yi bir dağa benzetirler : Bir dağ ki insan ondan uzaklaştıkça büyür, dik yamaçları, yalçın kayalıkları bütün heybetiyle yükselir, âdeta yakınlaşır ve güzelleşir. Bu benzetiş bütün büyük yazarlar için az çok doğrudur, fakat Gorki için çok doğrudur, çünkü O, eserlerinin öziyle bir mazi olmaktan ziyade bir hal, bir istikbaldir.

Gorki, bütün büyük realistler gibi, her şeyden evvel yaşadığı devrin hayatını aksettirdi, bu hayatın bir sanatkâr olarak tarihini yazdı. Millî bir karakter taşımasına rağmen, bu tarih bütün insanlığın alınyazısını anlatır, ve bir tarih olmasına rağmen gelecekten de haber verir.

* * *

Rus edebiyatında tenkitçi realizm Tolstoy'da ve Çehof'ta en yüksek noktasına vararak sona erdi. XX. yüzyılın başında Gorki, yeni bir realizmle ortaya çıktı ; Rus edebiyatının en iyi geleneklerini benimsiyerek ve onlara yeni biz öz katarak yep yeni bir cereyanın kurucusu ve önderi oldu. O artık, XIX. yuzyılın Ruz yazarları gibi, sadece halkçı değil, halkın kendisidir. O, halka, bir zavallıya bakar gibi bakmıyor, bir dilenciye acır gibi acımıyor ; halkın ıstıraplarını, isyanlarını kendi içinde duyuyor, fakat kendi içinde boğmuyor. Realite karşısında sadece meraklı bir seyirci değildir, içinde sevgi ve nefret besliyen bir savaşçıdır. Onun ruhuna, kalemine pasif bir merhamet değil, aktif bir sevgi ve nefret hamle veriyor. İşçiye ve köylüye, bugünün bir çok yazarları gibi, üzerinde durulmağa değer *interessant* bir mevzu olarak bakmıyor ; gerçek hayatı onlarla görüyor, onların yaratıcı kuvvetine inanıyor. İnkılâptan yıllarca evvel yazdığı «*Ana*» romanının kahramanlarından birinin diliyle Gorki şöyle der: «Ne iyi insanlar, Nilovna ! - genç işçilerden bahsediyorum - kuvvetli, hassas,

(Devamı 7 inci sayfada)

SAYI 3

15 Haziran 1946

ANKARA

25 KURUŞ

ÖLÜM KUYULARI

Hindistan Trade Union Kongresi başkanı S. A. Dange, Hint maden işçilerinin yaşayışlarına dair yayınladığı bir risalede şöyle demektedir: Hindistandaki maden kuyularında çalışan yerli işçinin tasavvurun fevkindeki sefil durumunu belirtmek için, bu ocaklara kısaca (ölüm kuyuları) demek kâfidir. Milyonluk Hint maden işçisinin dünyanın diğer taraflarındaki meslekdaşlarından daha uzun saatler çalıştığını ve fakat onlarla kıyaslanmıyacak kadar düşük yövmiye aldığını kaydetmek gerektir.

Bir hintli maden işçisi günde ortalama (10) peni (Türk parasıyla 16,5 kuruş) yövmiye almaktadır. İşçi ücretlerini en kıt seviyede tutan Japonya'da bile 1936 da maden amelesi 3 şilin, 10 peni (125,5 kuruş) gündelik alırdı.

Hint maden işçisi; Birleşik Amerika maden amelesi yövmiyesinin ancak %5.3'ünü, Büyük Britanya'daki meslekdaşının aldığının %9,1'ni, diğer sömürgelerdeki maden işçisinin %41,1'ni almaktadır.

(Pamphlet, Sept. 1945, S.A. Dange)

◆◆◆

Sömürgelerde Sağlık Durumu

Harpten önce kolonilerdeki açlık ve sefalet yalnız bazı mevsimlerde baş gösterirken, son harp yıllarında, bu feci durum fasıla vermeksizin yerli halkı kırıp geçirmiştir. Bir taraftan istihsal kudretine sahip erkeklerin askere alınması, bir yandan zaten kıt olan müstemleke hekimlerinin savaş alanlarına götürülmesi esasen fena olan müstemlekeler sağlık işlerini çok müthiş bir duruma sürüklemiştir. Salgın hastalıklardan bulaşıcı menenjit, çicek, tifo, dizanteri, tifüs sömürgeler halklarını kırıp geçirmiştir. Sömürgelerin sağlık durumları ile ilgilenen İngiltere'de (Sömürgeler sağlık servisi) adında bir teşekkül vardır. Bu teşekkülün verdiği malûmata göre Nijeryada ortalama 21, 000,000 insan yaşamaktadır. Hekim kıtlığı yüzünden 175,000 kişiye bir doktor düşmektedir. Yine bu memleketin bazı tenha mıntıkalarında bir milyon insana tek bir hekim dahi düşmemektedir.

(British medical Journal, Nov. 17, 1945)

Esirgenmiyen Çocuklar

Çocuk Esirgeme Kurumunun yirmi beşinci kuruluş yıl dönümü balolar, sergiler, nutuklarla kutlandı. Yirmi beş yıl boyunca bu Kurumun on iki milyon küsur çocuğa yardım ettiği ilan edildi. Bu yardımların zaman zaman nasıl ballandırıla ballandırıla anlatıldığını biliriz. Halkın verdiği para ile her yıl bir kaç yüz çocuğa elbise, bir övün yemek dağıtmakla övünenler memlekette gün geçtikçe artan çocuk sefaleti ve ölümü ile alay etmiş olmuyorlar mı? Her gün yolumuzun üstünde yüzlercesini gördüğümüz aç ve çıplak çocuklar bu Kurumun neyi esirgediğini soran feci birer istifham değil midir? Yardımlarını gürültü ile ilan eden Ç. E. K. idarecileri neden «çocuğu esirgeme» işini bir hayır, bir sadaka olmaktan çıkararak memleket çapında bir sosyal dava olarak ele almaya yanaşmazlar? Neden zaman zaman komisyon, inceleme, rapor gürültüleri arasında boğulduktan sonra hasır altı edilen serseri çocuklar faciasını kurcalamazlar? Neden yüksek maaşlı uzmanlarına felâketin sebepleri üzerinde gerçeğe uygun araştırmalar yaptırmazlar? Neden dergilerinin sayfalarını korkunç realiteler yerine tuzu kuru ev kadınları için pasta tarifleri ve örgü modelleri ile doldururlar?

Bu nedenlerin cevabını kimse veremiyecektir. Hele zihniyetini radyoda iki ajans haberi arasında okutulan «Çocak yurdun istikbalidir» cinsinden yaldızlı vecizelerle açığa vuran Çocuk Esirgeme Kurumu : aslâ!

Adnan CEMGİL.

AMERİKANIN KEŞFİ

Yirmi Mayıs, Kristof Colomb'un ölümünün 440 ıncı yıl dönümü idi. Amerika kıtasısını keşfedeli 454 yıl olmuş, 1992'de beş yüzüncü yıl dönümünü kutlayacağız. İnsanlığın bu yeryuvarlığı üzerinde geçirdiği çağlara kıyas edilirse ne kadar kısa bir zaman, ama insan cemiyetlerinin tarihî inkişafı bakımından ne ehemmiyetli hadiselerle, ne suratli bir gelişme seyri ile dolu bir zaman, beş yüz yıl!

On beşinci yüzyıl büyük seyahatler, cografî keşifler devridir. Doğu ile ticaret zamanın iktisadî faaliyetlerinin can alıcı noktası. Bu ticaret ve onun meydana getirdiği ihtisadî gelişmeler Avrupanın feodal nizamının temellerini aşındırıyor. En mühim, en başta gelen ticaret emtiası da baharat bugün dünya ticareti listelerinde bir yer bile alamıyacak kadar ehemmiyetini kaybetmiş bir matah.. «Baharat Adaları»na yeni yollar bulmak için tehlikeli seyahatlara çıkılıyor ve netice de dünyanın bilinmedik köşe bucağı keşfediliyor. Kristof Colomb da, daha önce keşfedilmiş Afrika'yı dolaşan Doğu yoluna rakip, daha iyi bir yol bulmak sevdasında. Afrika yolunu Hollanda'lılar ele geçirmiş. Kristof Colombe'u da İspanya tahtı destekliyor. Colombe Amerika kıtasına vardığında, Asya'nın doğu sahillerine eriştiğini sanıyor, Avrupa'lılar için yeni olan bir kıta keşfettiğini asla öğrenmiyor. Bugün «Baharat Adaları» ve baharat ticareti unutulmuştur, ama bu ticaretin vesile olduğu cografî keşifler ve bu keşiflerin mümkün kıldığı dünya ticareti gelişmesi insanlık tarihinde yeni bir devir açtı.

Akdeniz havzasına münhasır olan Avrupa ticareti, okyanusları aşan, kıtalar - arası dünya ticareti haline geldi. Akdeniz ticaretinin merkezleri. İtalyan siteleri, altın devirlerini geçirdiler, ama Avrupa kıtasının başka bölgeleri görülmedik ilerlemeler kaydetti. Dünyanın daha geri diğer kıtalarından emtia ve kıymetli madenler Avrupaya aktı. Ticaretin genişlemesi, yeni pazarların açılması sanayii körükledi. Böylece Avrupa, temelleri zaten kemirilmiş olan feodal nizamı büsbütün silkti attı.

Kapitalist gelişmenin ilk devresi kurulmuş oldu.

SÖZ

Sahibi : Asaf Ertekin. — Yazı İşleri Md. ve Umum Neşriyatı İdare eden : Yaşar Çöl.
Adres: Posta Kutusu 2017 Bakanlıklar, Ankara — Basıldığı yer: Sebat Basımevi, İstanbul.
Onbeş günde bir çıkar

ABONE ŞARTLARI
Yıllık: 6 lira.
6 aylık: 3 lira.

Dünya Sendikaları Federasyonu

Yazan:
Zeki BAŞTIMAR

GEÇEN yılın 25 Eylülünde Paris'te toplanan ve 13 gün kadar süren Dünya Sendikaları Konferansı'na dair Türk okuyucusunun öğrenebildiği, ajans haberlerinin verdiği bilginin hudutlarını hâlâ aşmamıştır. Konferans dağılalı epeyce olsa da, dünya işçi hareketleri tarihinde yeni bir devre açan bu hadise kolay kolay eskimiş sayılamıyacağına göre, bu konuyu ele alırken geç kalmış olmak düşüncesi bizi o kadar üzmüyor.

Konferansın tarihî önemi, altmış küsür milletin ve hemen hemen bütün demokrat memleketlerin 67 milyon teşkilâtlı işçisini temsil eden, renkleri, dilleri, dinleri ve kanaatleri ayrı ayrı yüzlerce insanı bir araya getirmesinden ibaret değildir ; sadece bu bile işçi hareketleri tarihinde başlı başına bir hadise sayılabilir. Fakat konferansın asıl önemi, işçi hareketlerinin gelişmesinde olduğu kadar milletlerin sosyal, ekonomik ve politik hayatlarında da önemli bir rol oynayacağı muhakkak olan milletler arası bir işçi teşkilâtı kurmasında, eski milletlerarası işçi teşkilatlarında görülen zaaflara yer vermiyecek ileri bir yasa kabul etmesindedir. Bundan önceki milletlerarası işçi teşkilatları, ne doğuşları anında ve ne de gelişmeleri seyrinde üye sayısı bakımından hiç bir zaman bu kadar büyük bir kuvvete sahip olmamışlar ; bünyeleri, kuruluşları bakımından da gerek işçi hareketlerinde, gerek milletlerin sosyal ve ekonomik hayatlarında bu kadar tesirli bir rol oynamak mevkiinde bulunmamışlardır. 1919'da kurulan Amsterdam Enternasyonalinin üye sayısı hiç bir zaman 13 milyonu geçmemiştir. Fakat bu teşkilatın zaafı sadece üye sayısının azlığı, bir çok millî sendikaları safları dışında bırakmış olması değildir. Amsterdam Enternasyonali özü ve bünyesi itibariyle milletlerarası işçi hareketlerini idare edecek durumda değildi, teşkilat şekli bozukdu, birleştirici olmaktan ziyade parçalayıcı bir rol oynuyordu. İşçilerin menfaatlerini koruyacak, bu uğurda savaşacağına emperyalistlere âlet oluyordu. İkinci Dünya harbi bu teşkilâtın zaaflarını bütün açıklığı ile meydana koydu ; onu iflâstan kurtarmak istiyenlerin bütün gayretleri boşa gitmeğe mahkûmdü. Milletlerarası işçi hareketlerinde birliği sağlıyacak, bu hareketlerde önderlik etmeğe kabiliyetli yeni bir teşkilâta ihtiyaç vardı. 1945 Şubatında Londra'da toplanan Milletlerarası Sendikalar Konferansı bu ihtiyacın bir tezahürüdür. Yeni bir milletlerarası işçi teşkilâtına temel atmış olmak bakımından bu konferans tarihî bir önem taşır. Londra konferansından bir kaç ay sonra işçi hareketleri tarihinde ilk defa olarak bir çok milletlerin, ayrı ayrı şartlar içinde gelişmiş, ayrı ayrı siyasî görüşleri, gelenekleri ve tecrübeleri olan, sendika temsilcileri bir araya geliyordu Amsterdam Enternasyonalini yeniden diriltmek için, bilhassa bu teşkilatın eski idarecilerinden bazılarının sarfettikleri gayretler boşa gitti. Bütün memleketlerin işçi mümessilleri müşterek sosyal ve ekonomik menfaatleri uğrundaki savaşta kabiliyetli bir merkez etrafında birleşmek lüzumunu acı tecrübeler bahasına anlamış, gereken beraberliği korumağa karar vermiş bulunuyorlardı. Konferansta bütün mürahhaslar, dünya işçileri arasında sağlam ve tesirli bir işbirliği olmamasının faşiştlerin iktidara gelmesini ve harbi kolaylaştırdığı gerçeği üzerinde ısrarla durdular. Acı tecrübelerin aydınlattığı gerçekler, işçi hareketlerinde yeni bir devrin istikametini işaret ediyordu.

Fakat engeller büsbütün ortadan kalkmış değildi. Dünya işçi hareketlerinde hâlâ bazı mürteci temayüllerin tesirleri görülüyordu. Milletlerarası işçi hareketlerinde, hatta bizzat kendi memleketlerinde, birleştirici olmaktan ziyade parçalayıcı faaliyetleriyle tanınan Amerikan İş Federasyonu reisi Green, Paris Konferansına iştirâkî reddetmekle kalmadı, bunu başarısızlığa uğratmak için de epeyi gayret sarfetti. Fakat Green'in gayretlerinin neticesi sadece kendi teşkilatının bazı birliklerini aleyhine çevirmek oldu. Diğer taraftan Amerika'da hakikî bir işçi teşkilatı olan «Amerika İstihsal Sendikaları Kongresi» yeni ve ileri bir dünya teşkilatı kurmak davasında ön sırada yer almaktadır.

Paris konferansı milletlerin yaşama ve çalışma şartlarının islahı uğrundaki mücadelede ayrı ayrı memleketlerin sendikaları arasında sıkı ve daimî bir işbirliği kurmak gayesiyle toplanmıştır. Bu gayeyi gerçekleştirebilmek, için Amsterdam Enternasyonalinin çarpık izlerini bazı dimağlardan silmek, siyasî görüşleri ayrı ayrı olan sendikalar arasından yeni ve ileri prensiplere bağlı milletlerarası bir federasyon kurmak kolay bir iş değildi. Bazı ana meseleler üzerinde görüş ayrılıkları çıkması tabiiydi. Federasyonun vazifelerini, gayelerini, tahdid edecek bazı fikirler ileri sürüldü. Yeni yasanın, millî sendikaların otonomisini garantilemekle beraber, federasyon üyeleri arasında disipline önem vermesi, merkezin kararlarını yerine getirmeğe mecbur sayması, Amsterdam Enternasyonalinin zaaflarına bünyesinde yer vermemesi icabediyordu. Dünya federasyonunun tesirli bir rol oynayabilmesi için bu zarurî görülüyordu. Bu konu üzerinde epeyce münakaşalar oldu. Bazıları millî sendikalar için otonomi kabul edildikten sonra mecburiyet prensibinin mânâsız olacağını ileri sürdüler ve aleyhine bulundular. Fakat bu prensipten vazgeçmenin bu yeni teşkilâtı da, işçi sınıfının menfaatlerini konrumakta, faşizme ve harbe karşı mücadelede hareketsiz kalan Amsterdam Enternasyonaline benzetmek olacağı düşüncesi Konteransda tamamiyle hakim bulunuyordu.

Hararetli tartışmalara yol açan meselelerden biri de Federasyonun gelecek faaliyetinin hududu meselesi oldu İngiliz mürahhası Citrine Federasyonun siyasetle meşgul olmaması gerektiğini, gayesinin sadece dünya sendikalarını birleştirmek olduğunu ileri sürdü. Citrine'e göre sendikaların, yalnız işçinin ekonomik meseleleriyle uğraşması lâzımdı.. Bazı murahhaslar bu fikre iştirâk ettiler. Fakat konferansın büyük bir çoğunluğu, meslek birliğini dar bir sendikalizm (1) çerçevesi içine sıgıştırmak gayesi güden bu fikre şiddetle hücüm ettiler. İşçi sınıfının sosyal, ekonomik ve politik menfaatlerinin birbirinden ayrılamıyacağı fikri müdafaa edildi. Amsterdam Enternasyonalinin eski önderlerinden Leon Jouhau bile : «İkinci Dünya Harbinin mesuliyeti üzerimizde olduğunu itiraf edelim. Eski hatalarımızı tekrar etmemeliyiz.» diye haykırdı. Sovyet murahhası Kuznetsov matbuat mümessilleriyle yaptığı konuşmada fikirlerini söyle ifade etti : «Sendika teşkilatı netice itibariyle bir sendika teşkilâtıdır ! Bunun için siyasetle meşgül olmaz. Fakat bazen siyasî mesele ile ekonomik meseleyi birbirinden ayırt etmek çok güçtür. Sendikaların bu veya şu mesele ile meşgul olup olmıyacağına karar vermek lâzımdır. Meselâ İspanya'da, Arjantin'de ve sair yerlerde faşişt rejim siyasî bir meseledir, fakat bu mesele umumî sulhu korumak ve tecavüzü ezmek meseleleriyle bağlıdır. Sulh uğrunda ve faşizm aleyhinde mücadele ise işçilerin öz dâvasıdır.»

Çetin münakaşalara rağmen, Londra Konferansında seçilmiş olan komitenin hazırladığı yasa projesi, esasla ilgili olmayan ehemmiyetsiz bazı değişikliklerle ve oy birliğiyle kabul edildi.

Bu yasaya göre : Federasyon, bütün milletlerin yaşama ve çalışma şartlarının iyileştirilmesi için kurulmuştur. Federasyonun gayeleri ancak, çoğunluklarını beden ve kafa işçileri teşkil eden milletlerin hayrına işliyecek bir cihan düzeni kurulmakladır ki, tamamiyle gerçekleştirilebilir. Milletlerin hayat şartlarının iyileştirilmesi ise onlara kölelik ve harp getiren faşizm (hangi isimle anılırsa anılsın, ve ne kılıkta olursa olsun) yaşadıkça imkânsızdır. Bunun için Dünya Sendikaları Federasyonu her türlü faşişt idare şekilleriyle, harple ve onu doğuran sebeplerle savaşmayı vazife edinecektir. Federasyon harbe karşı savaşı, Birleşmiş Milletler Teşkilatına kuvvetli ve tesirli yardımda bulunmak suretiyle (2). sosyal ve ekonomik sahalarda geniş bir milletler arası işbirliğiyle, irtica ile mücadeleyle, bütün milletlere tam demokrasi ; hak ve hürriyet temin etmekle başarmak ezmindedir. Federasyon, bütün dünya sendikalarını ırk, millet, din, ve siyasî kanaat farkı gözetmeksizin teşkilatlandırıp kendi etrafında birleştirmek, az gelişmiş memleketlerden sendika teşkilatlarındaki işçilere yardımda bulunmak, milletlerarası teşkilatlarda emekçilerin menfaatlerini müdafaa etmek, Dünya Sendikalarının ekonomik ve sosyal hakları uğrunda mücadelelerini teşkilatlandırmak, iş temini iş ücretlerinin yükseltilmesi, iş saatlerinin azaltılması, işçilerin ve ailelerinin, işsizliğe, hastalığa, kazalara, ihtiyarlığa karşı sigortalanması uğrunda savaşmak, sendika üyelerinin kültür seviyelerini yükseltmeğe çalışmak, Federasyonun başlıca vazifesidir.

Sendikalarda tam bir demokrasi, ayrı ayrı teşkilatlar arasında sıkı bir işbirliği, Federasyona dahil sendikalar arasında daimî bir temas, sistemli bir haberleşme, yardımlaşma, birbirlerinin tecrübelerinden faydalanma, Federasyonun faaliyet prensiplerinin esasıdır.

Federasyonun en yüksek organı ***Dünya Kongresi***'dir. Kongre bir ***Genel Konsey*** seçer. Genel Konsey de her millî sendikaya kendi üye sayısına göre temsil hakkı verir. Günlük işleri, ayrıca seçilen bir ***İcra Komitesi*** idare eder ; vazifesi sadece Genel Konseyin ve Kongrenin kararlarını hayata geçirmekdir. (3)

(Devamı 8 inci sayfada)

Z. B.

---

(1) - Sendikalistler işçinin siyasî mücadele yapmadan durumunu düzelteceğine kanidirler ; bunun için işçinin siyasî parti kurmasının, parlamento mücadelesine atılmasının aleyhindedirler. Onlara göre kapitalizm, sendikaların rehberliği altında başarılı bir genel grevle devrilmeli, fakat işçi, hükümeti ele almamalıdır. Senayiin idaresi sendikaların eline verilmek suretile herşey halledilebilir.

(2) Londra konferansında verilen kararlardan biri de Birleşik Milletler konferansında Sendikalar Federasyonuna temsil hakkı temin etmekti. Fakat San Fransisko'da bazı mürahhasların itirazı üzerine bu, kabul edilmedi. Bununla beraber, Birleşik Milletler anayasasına ilâve edilen bir madde ile, dünya işçi teşkilâtı ekonomik meselelerde Birleşik Milletler teşkilâtı ile sıkıca temas halinde olmak imkânını elde etmiş oluyor.

(3) Federasyonun genel sekreterliğine, İngilizlerin eski Amsterdam genel sekreterini namzet göstermelerine rağmen, Fransız genel İş Konfederasyonu sekreteri Louis Saillant oy birliği ile seçilmiştir.

Bugün de yaşayan YUNUS

Yazan: Fahir ÖZGE

YUNUS Emre bugün, Karacaoğlan veya Âşık Kerem gibi yaşamıyor. Onun sözlerini halk yığınları içinde yayan tekke ve dervişlik gelenekleri bugün hayatımızdan silinip gitmiştir. Hlbuki, Karacaoğlanı, Keremi âşıklar bugün de köy ve kasaba çevrelerinde türkü ve hikâyelerle, halkın kendi müzik, şiir ve anlatma sanatları vasıtasiyle konuşturuyorlar. Çünkü bu şairler, sadece, bugün de içinde yaşadığımız gerçek dünyanın kaygusundadırlar.

Buna karşılık Yunus, XX. yüzyılın başlarından itibaren, hattâ öteki halk şairlerinden önce, başka vasıtalarla, ve başka gayelerle yeniden diriltilmeğe çalışılan bir şairdir . Tıpkı Karacaoğlan Kerem, Köroğlu... gibi Yunus'u da, geçmişin büyük şairleri arasında okul kitaplarına geçirdik. Onu kültür terbiyesinde malzeme olarak kullanıyoruz ; ve bunu yaparken," artık derviş Yunus'u, mistik Yunus'u değil, birtakım değerleriyle bizim dünyamız içinde de ayakta durabilen şair Yunus'u arıyoruz.

Yunus'un, din duygularına, ve mistik anlayışa dayanmıyan şiirleri büyük bir yekûn tutmaz. Bununla beraber, başından sonuna kadar, din - dışı, insanlık duygu ve düşünceleri işliyen manzumelerine rasladığımız oluyor.

Harami gibi yoluma
aykırı inen karlı dağ !
Ben yârimden ayrı düştüm
sen yolumu bağlar mısın !

Karlı dağların başında
salkım salkım olan bulut :
Saçın çözüp benim için
yaşın yaşın ağlar mısın !

diye tabiat unsurlarına ayrılığın derdini döken mısraları,

Söyler dilim, ağlar gözüm,
gariplere göynür özüm ;
meğer ki gökte yıldızım
ola garip bencileyin.

diye, gariplerin, kimsesizlerin ve o arada, gariplerin en garibi olan kendinin halini hikâye eden mısralarında, ve nihayet, bütün çıplak ve elle tu-

(Devamı 5 inci sayfada)

Yunus Emre

ORATORYOSU

ADNAN Saygun'u ilk tanıtan eser « *Özsoy* » piyesi idi. Bu piyes o günün icaplarına uygun olarak, İranlılıkla Turanlılığın aynı şey olduğunu ifade eder yollu, Hürmüzlü Ehrimenli bir masaldı. Ondan sonra masal bestelemek, kâinatın sonsuzluğunu düşünmek ve böylece hakikatler'en kaçmak, değerli sanatkârın ruhunda bir sanat iştiyaki halini aldı. O zamandanberi gerek insan sesi, gerek saz için bestelenmiş hangi eserini dinlediysek hep o kaçışını gördük. Hep o kendi kendine olmak, kendi kendine yetmek iddiası ; sonunda bir vahi gelecekmiş gibi hep o ağır ve sıkıntılı hava ! Okadar ki, «Karanlıktan ışığa» diye bizim için en yakın realite olan Millî Kurtuluşu yazdı. Fakat bu mevzu, evvelâ Behçet Kemal'in kafasında bir mezamir şeklini aldı, sonra da bu türlü anlayışların en elverişli kalıbı olan kantad'a döküldü.

Eline aldığı mevzu ne olursa olsun döndürüp dolaştırıp onu böyle masal, kantad ve oratoryo uslubunda bir duyuş ve söyleyişten kendini alamadı. Tabiî, şu akademi profesörü ve gazete yazarı meşhur üstat'ların yirmi senedenberi bir moda haline getirdikleri Yunus Emre'nin mistik tarafı da. Adnan Saygun'u büyülemekte gecikmedi.

Gözleri daima arkada kalan o koca halk aşığı, «Sen derviş olamazsın» diye dövünüp dünyaan ayrılmak istemeyen ve bizim gibi bir dünya kokusu olan insanı bir kere attıktan sonra, geriye kalan Yunus için bu oratoryo güzel bir eserdir. Hattâ Millî şahsiyeti Garb müziğine sokması bakımından ayrıca propaganda kıymeti de vardır. Fakat inkılâkçı bir cemiyetin yeni müziğini yaratmakta bu eser bir yer tutacakmı ? Ve tatbik imkânı bulacak mı ? Yoksa, dsğişen bir çok şeylerden dolayı bu da Adnan Saygun'un diğer eserleri gibi çabucak unutulup gidecek mi ?

Beşeriyet her devirde san'atkârı'da fikir adamını'da imdadına çağırmıştır. Adaletsizliklerin ve iztırapların ancak din yolu ile ve dualarla düzeltilebileceğine inanıldığı bir zamanda Bach ne yapabilirdi ? aşağı yukarı bir asırdanberi ise, insan cemiyetleri bazı meselelerin şuuruna varmağa başladı. Ve san'atkâr öteki âlemden bu aleme geldi. Beethoven, bundan 130-135 yıl evvel yazdığı Fidelio operasında yer yüzü adaletinin teessüsü için, İspanyol zındanlarındaki masumların « Hüriyet ! » diye bağırışlarını besteledi. Daha sonra 9'uncu senfonisinde, bu tekniği kullanmak için.

«Kucaklaşın ey milyonlar»

«Hüriyete ve hayata kavuşmak, ancak bu iki unsuru her gün yeniden fetheden insana müyesserdır» diyen sözleri seçti. İnsanlık böylece zihniyeti ile de, tekniği ile de bir takım merhalelere varmışken, meseleler ve muammalar çözülmüşken, geçmiş zihniyetlerin sanatını yeni bir hamle gibi göstermek bize düşmez. Oratoryo, Yunus'un ruhu etrafında mumlar gibi eriyip biterken içimde yine o büyük Beethoven'in irşadını duydum: «Hey dostlar ! bu seslerle değil ! artık bize daha hoş seslerle, ümit dolu seslerle hitabedin !»

Fasılasız bir buçuk saat süren eserde ancak üç defa « Yunuş göründü gözüme ! » ondan sonrası veya ondan evveli için bir dostumuzun da söylediği gibi, Yunuş de, İsa de, Musa de, ne dersen de ! hepsi olabilir ! Bunun dışındaki kusurları ise ne olursa olsun. İster Kuvartet'in soğukluğu ve zevksizliği olsun, ister Solistlerin, eseri ve üslubu anlamamış olmaları olsun, işin bu tarafını ehline bırakalım. Yalnız biz bekliyeceğiz ! Anadolu'nun asırlardanberi sürüp gelen derdini, neşesini ve ihtiyacını çağıran türkülerinin senfonisini bekliyeceğiz.

D İ D E R O T

Ve Aydın Despotlar

Yazan: Adnan CEMGİL

Son yıllarda demokrasi konusu üzerinde ortaya atılan fikirlerden biri bize Diderot'yu hatırlattı. *Işıklar Asrı*'nın, yani *XVIII.* Yüzyılın en büyük kafalarından biri olan Diderot, gerek felsefe ve sanat, gerek cemiyet anlayışı bakımından çağının en ileri en inkılâpçı düşünürüdür, diyebiliriz. Fransa da olduğu kadar her yerde ve bizde de gereği gibi tanınmamış, değerinin anlaşılmamış olması, Diderot,nun düşüncelerindeki ileriliği hazmedemeyen otoritelerin karşı koymasındandır. Buna karşılık, fikirleri tezatlara boğulmuş,bazan ileriliğin havarisi gibi görünürken, bazen de en geri romantizme saplanan Rousseau ile, hurafelere, geriliğe karşı en şiddetli ve unutulmaz polemiklere giriştiği halde, sosyal değişmeleri mantıkî neticelerine kadar götürmek gücünden ve bunların gerçekleşmesine çalışacak inkılâpçı anlayışdan mahrum olan Voltaire'in adlarının asırlardır, dünyayı doldurmuş olmasının manâsını anlayabiliyoruz. Halbuki bugün, Diderot'u *«Işıklar Asrı»* denilen çağın en tam, en katıksız temsilcisi olarak görüyoruz. Diderot, dinde ateizme, felsefede materyalizme, sanatta canlı bir realizme, siyasette de her türlü tek ve zümre otoritesini reddeden bir demokrasi anlayışına erebilmiştir.

Bu yazıda onun, memleketimizdeki demokrasi münakaşalariyle çok ilgili bir düşüncesi üzerinde duracağız. Bu münakaşalarda Türkiye'de yeni bir hız alan demokrasi hareketleri karşısında şüpheci hattâ düşman bir tavır gösterenlerden bazıları da en çok onsekizinci asırda demokrasi hareketlerini bozmak isteyenlerin, kralların ve kıralcıların uydurdukları aydın despotluk (Despotisme - Eclairée) teorisini, bayatlamış ve yavanlaşmış olarak fikir piyasamıza sürmek istemişlerdir. Bunlara göre :

Demokrasi her millete uygun gelemez, anarşi doğurur, bizim gibi henüz garp memleketleri seviyesinde bulunmıyan memleketler için " iyi, adaletli, aydın bir şefin otoritesi, „ demokrasinin anarşisinden daha hayırlıdır. Büyük bir " millet babası „ (!) nın, milleti "gütmesi „ millet için, " ayak takımının da işe karışacağı veya sözün ayağa düşeceği „ bir demokratik sistemden çok daha uygun ve iyidir.

Faşişm'in bulaşık bir hastalık gibi dünyaya yayıldığı günlerde bu «iyi baba» masalını büyük bir ciddilikle ve eflatunî bir renge boyayarak ortaya atanları görmüştük.

Sanatta realizmin, felsefede pozitivizmin düşmanı olan bir meşhur esteti, Eflatun'un « filozof-arkunt» ütopyasını, «Bilge-Baş» adı altında diriltmek istemişti. Gerçekte bu «Duçe» ve «Führer» in türkçesinden başka bir şey olmayıp bize, bizim için en uygun rejim diye sunulan şey de faşizmin kötü bir adaptasyonundan başka bir şey değildir.

Şu veya bu ad altında demokrasiyi zincire vurmak için irticaın, her zaman ve her yerde tekrarladığı bu masalın maskesini düşürüp, bunun ne büyük bir gerilik sistemi olduğunu Diderot tam iki yüz yıl önce açığa vurmuştu.

XVIII. yüzyılın en parlak « aydın despot»u olan Rus Çariçesi Katerina II. yalnız yakışıklı yaverlere değil, meşhur fikir adamlarına da « kur » yapmaya pek meraklıydı. Memleketini en şiddetli istipdat metotlariyle idare eden Katerina, Avrupada esen ilerilik havasına uyar görünmek için, en yeni fikirlere ilgi gösteriyor, Rusya'da birçok reformlar yapmak isteğinde olduğunu yaymak istiyordu. Bu propagandasına kuvvetli yardımcılar bulmak için Avrupa'nın her tarafından en ünlü bilginleri, sanatkârları sarayına kâh misafir, kâh müşavir olarak toplamıştı. Diderot da birkaç ay için Şimal Semiramisi'nin gözdesi olarak Petrograd'da kaldı. Katerina onu candan bir ilgi ile karşılamış, bilhassa kültür alanında yapmak istediği reformlar için yardımını istemişti.

İnsanlığın her parçasını üstün bir hayata ermiş görmek istiyen büyük filozof, kurulacak Rus üniversitesi için geniş, etraflı ve tamamiyle ileri görüşlere, inkilâpçı ve halkçı fikirlere dayanan bir plan hazırlamıştı. Fakat kısa bir zamanda Katerina Diderot'nun fikirlerindeki inkilâpçılıktan ürktü, ve coşkun ihtiyarı sarayının içine kadar girmiş müthiş bir ihtilâlci olarak görmiye başladı. Diderot da onun ilerilik, aydınlık jestlerinin iğrenç bir istibdadı gizlemek için kullanılan bir maske olduğunu anlamakta gecikmemişti. İşte bu anlayışladır ki o *Les Eleuthéromanes ou les Furieux de la liberté* adlı kitabında şöyle demişti :

"İlk adaletli, azimli ve aydın despot bir felâkettir. İkinci bir adaletli, azimli ve aydın despot daha büyük bir felâkettir. İlk ikisine benzeyen üçüncü bir aydın despot ise, egemenliklerini unutturarak milletleri köle haline getirir.

«Aydın despotluk» yalanını böylece açığa vuran Diderot bu hükmünü şu sözleriyle tamamlıyor:

"...... her keyfi idare kötüdür. Ben, iyi,kuvvetli, adaletli ve aydın bir şefin idaresini bu kaidenin dışında saymam. Bir despot, insanların en iyisi bile olsa, keyfine göre hüküm sürmekte bir *kötülük* işlemiş olur. Bu, tabasını hayvan seviyesine düşürür, iyi bir çobandan başka bir şey değildir..... *Hür bir milletin başına gelebilecek en büyük felâket : birbiri ardından iki veya üç adaletli ve aydın despotun kendisine hükmetmiş olmasıdır...»*

Hürriyet

Seni düşünüyor insanlar
Ev ev, sokak sokak
Şehirler dolusu...
Akıllarını başlarından aldın
Deste deste destanlar yazdı
Senin için
Aramızdan ansızın ve habersiz
kaybolanlar.

Limanlar denizler ötesinde kalmış,
Şehirler ardında şehirler
Senin hasretini çekmiş.
Sen, beklenenlerin en iyisi,
Özlenenlerin en güzeli hürriyet !..
Sen ekmeğimize katık
Düşüncemize sebeb
Sem ümit kadar dost
Ümit kadar güzelsin...

Nuh Naci ÖZMEN.

Bugün de yaşıyan Yunus

4'üncü sayfadan

tulur gerçekliğiyle, çürüyen vücutlar ve toprak yığını manzarasiyle ölümü anlatan nice şiirlerii şüphesiz, sadece dünyadan ses verir.

Yunus'un şiirlerinin büyük bir kısmı, bu hayatın ötesine ait konular etrafında döner dolaşır Panteist derviş - Yunus'un kaygusu, « cihan kaygusu değil » dir : Tanrıya ulaşmak, zavallılara, gariplere bu dünyada mükadder olmıyan saadeti, ölmeden de, öldükten sonra da, varlığını Tanrı varlığına katmak suretiyle tatmak... Yunus'un bütün Ortaçağ mistikleri gibi, insanlara gösterdiği kurtuluş yolu budur.

Bu, ayrı ayrı dinleri ve kavmiyetleri aşan, bütün insanları eşitlik ve kardeşlik halkası içinde gören, dünya saltanatlarının bir benzeri olan ahiret ve Cennet saltanatlarını, dünyadaki işkencelerin bir başka örneğini veren Cehennem azaplarını inkâr eden bir görüştür. Ortaçağın dünyevî saltanatları Papalık ve Halifelik karşısına dikilen panteist dünya ve din ideali, inkılâpçı bir görüşüşün neticesiydi ; ve kendi dilinden konuşan propagandacılarını bulduğu yerlerde, geniş halk yığınları içine yayıldı, Yunus'un rolü, Anadolu Türk dünyasında böyle bir sanatkâr-propagandacının işini görmek olmuştur. Yunus'un halk diliyle konuşmasını bu kadar iyi bilmesinin, hele köylü halka bu kadar yakın olmasının sırrını, onun şiirlerinden ve menkıbelerinden öğrenmek imkânını buluyoruz.

Bu dünyada bir nesneye
yanar içim göynür özüm :
yiğit iken ölenlere
gök ekini biçmiş gibi.

diye, genç yaşında ölen bir insanla, kemale ermeden, başaklarını vermeden biçilen ekinlere aynı bir duygu örgüsü içinde acımasını bilen Yunus menkıbenin de anlattığına göre «fakir halli bir ekinci» idi. Aynı menkıbe, onun, bir kıtlık yılında öküzünün sırtına alıç yükleyip, bu yabani meyvayı, çoluk çocuğunun rızkı olacak buğdayla değişmek üzere Hacı Bektaş-ı Veli'ye nasıl gittiğini,ve onunla nasıl konuştuğunu anlatıyor. Hacı Bektaş, evvelâ her bir alıp tanesinin her çekirdeği için bir «nefes» teklif etmiş; «nefes karın doyurmaz» diye Yunus razı olmamış ; dergâhtan ayrılıp giderken yoldan, pişman olup, dönmüş, ama, geç kalmış ; Yunus'un nasibi, Hacı Bektaş'tan değil, Tapduk Emre'den imiş... Ondan sonra Yunus, Tapduk'a kul olacak, dünyada bulamadığı saadeti orada arıyacaktır. - Menkıbedeki bu hikâye, dünyaya bağlı, çocuklarının günlük rızkını düşünen köylü Yunus'la, dünya kaygılarından sıyrılmaktan başka çare olmadığını, ve kurtuluşu bu yolda aramanın zaruretini gören derviş Yunuş arasındaki savaşın bir ifadesi gibidir.

Yunus'u bu savaşın çerçivesi içinde görmek, onu tarihî muhiti ve sosyal şartları içinde yeniden canlandırmak, bugünün sanat ve tarih terbiyesi için çok faydalı olur. Bu inceleme metodu, Yunus'ta nefisle ruhun, şeytanî ile ilâhî'nin mücadelesinin tetkikî demek olan idealist görüşün dar çerçivesinden bizi kurtaracaktır.

Fahir ÖZGE.

HİKÂYE

YOL VERGİSİ

Halil AYTEKİN

KIZILTEPE köyüne Bahar geldi, bizim Kâhya Çalık Osman'ın gene gülleri açıldı.

Bu günlerde ondaki keyf dağda dokuz sürüsü otlıyan bir aşiret ağasında bile yok. Boyun, boğaz, kağnı mazısına döndü. Neşesi o kadar yerindeki güldüğü zaman tohumluk bir aygır gibi kirkir kişniyor. Uzun süren kış aylarında kısılan sesi baharla birlikte öyle gür ve yırtıcı çıkmağa başladı ki değme borazan yanında haltetsin... Mübarek eli kulağına bir attı da kıçını köy çeşmesinin önündeki «Ezankayası»na dayadı mı seyret artık ondaki çalımı! (komşular) diye bir başlamayı koysun, bu arık mevsimde köylünün yüreğinde kıştan kalma iki dirhem yağ varsa o da erir..Köy meydanlığında derhal ses, soluk kesilerek herkes kâhya Çalık Osmanı şefaklayıp, süzmeğe başlar. Artık tellalın arkası ne çıkacak onu bir Allah,bir de muhtarla Çalık Osman bilir..

Başka yerde bahar ayı, seyran ayı derler, amma gelgelelim Kızıltepe köylüleri — artık her derdin ve tasanın bu ayda baş kaldırıp, başlarına tebelleş olduğundan mıdır her ne halse-, bahar ayının adını «Kıran ayı» koymuşlar...

Kızıltepe. köyü güzeldir, şirindir, manzaralıdır. Kızıl ve karlı tepeleri üzerinde top top çamları içinde bülbüller şakıyan, ballı yemişler veren bağ ve bahçeleri vardır, vardır amma gelgelelim baharla birlikte sökün edip gelen çeşit çeşit dertlerin çoğalmasından olacak ki haşmetli bahar hazretlerinin savuşup geçtiğini Kızıltepe koyünde kimselerin tüyü bile duymaz. Milletin işinden, gücünden göz açıp başını kaşımağa bile vakit bulamadığı bu sıkışık ve dar günlerde bir de köyün kâhyası (kiziri) Çalık Osman'ın köylüye uğursuz haberler ulaştıran acı ve yırtıcı uluması karışınca, köylünün büsbütun canı burnuna gelir. Köy bu ağrısı, derdi mi tükenir ? Dedik ya bütün dertler bu ayda tazelenir. Borçlusu, harçlısı, bakkalı celepcisi leşe toplaşan kuzgunlar gibi köyün başına hep bu ayda musallat olur. Bunun da bir sebebi ve hikmeti var. Bir defa uzun kış aylarında bir türlü vol vermıyen yüce dağlar ve geçitler ancak bu aylarda aşılarak, altı yedi saat süren bir katır yolculuğundan sonradır ki, ancap Kızıltepe'ye erişilir...

O, kış boyunca kapılarını yabancılara kapıyan tılısımlı bir kutu gibidir. Yollar diz boyu karla örtülü olsa bile, gerçekten köylü muhanet (zaruret) var diyerek yollarda donup, kurtlara, kuşlara yem olmağı bile göze alarak bir türlü yolundan kalmaz! O pazardan pazara iğdesini, odununu, pekmezini, çeltiğini katır ve merkeplere sararak haftada bir kere olsun eksiğini gediğini yerine getirmek için kasabayı boylar. Böyle günlerde bazan da talı çarhı tersine döner, pusulayı şaşırır ve ıssız dağ başlarında mezarı belirsiz olup gider.

Ya kibar ve nazlı şehirli öyle mi ? «Biz canımızı pazardan satın almadık ya» diye mart dokuzu, dokuzun dokuzu, nevruz, kocakarı soğuğu sitteyi sevir gibi sayılı günleri ve fırtınaları inceden inceye hesap etmeden kolay kolay bu Allah'ın belâsı dağlarda yolculuğu göze almaz...

İşte, bizim Çalık Osman yolcu kargası gibi gözleri yollarda bu sayılı günlerin geçmesini bekler. Salgınıcısı, sofracısı, ormancısı, ofiscisi Kızıltepe köyüne artık biribir peşinden mekik dokumağa başlamıştır... Bu konukların Sinisiydi, sof rasıydı atlarının samnıydı, arpasıydı derken ortaya çıkan bir yığın külfetli işler köylüyü arpacık kumrusu gibi kötü kötü düşündüre dursun, bizim Çalık Osman'ın birden yıldızları parlar. Silik şahsiyeti köyde birden önem kazanarak şapka hovardaca bir yana yıkılır, yürüyüşü değişir «Komşulaar...» diye sokak sokak ünlediği tellâlarda bile sesi daha yağlı ve gür çıkmağa başlar...

Öyleya, misafir ağırlamak kolay bir iş mi ? Hele, ucunda azıcık ta âmirlik, memurluk sıfatları varsa, artık ekmek, aş beğenmiyen, suyu üfürüp için, gecenin bir yarısından sonra (bu ev kokuyor) diye yatak ve ev değiştiren daha bilmem canları neler neler istiyip arzusuna muvaffak olamayınca bin nağra, küfürle atını ahırdan çekip gece yarısı (Elbet kalmazya kuyruğunuz bir elime geçer) diye homurdanarak şehirin yolunu tutan densizi, kibarı, soysuzu, sopsuzu, yumuşak başlısı sert başlısı hep Çalık Osman'ın başında. O, on sekiz yıldır bu meslekin ehli olduğu için, adamına göre kuyruk sallayıp lâf yapmasını bilir. Tevekkeli değil. bazen bir kelimede misafirini mum eder. Artık taliine bazan da attığı taş gözettiği kuşu vurmaz. Ya kıçına hatırı sayılır bir tekme yiyerek it gibi azarlanır ve yahut ta acı acı alay edilir. O bu gibi alay ve azarlara karşı da pişkindir. (Bu geçmişi tenekeli meslek ancak böyle götürür Kuzum) diye uğradığı bu acı maamelenin mükâfatını çok zaman misafirin sofrasının bir kenarına ilişmekle ödeşir. Köyün muhtarı ve azaları bile misafirin karşısında el pençe divan dururken o iki dizinin üstünde lokmaları birbir peşinden tıkıştırır. Bu kadarcık ikram bile, bütün zahmetlerini unutturacak kadar onu böbürlendirip, kabına sığmaz eder.

Hele, o köylünün rüyasında bile görmediği tavuk, hindi etleri, ballar ve baklavalar arasında sofradaki imam suyundan bir kaç kadeh atmak fırsatını bulabilirse değme keyfine... Artık sen o zaman bizim çalık Osman'ıdaki cünbüşü seyret tekerinin önüne taş koyan olmazda, misafirden güler yüz de bulursa dilleri çözülür. Hemen arkasından boğazını birkaç sefer ayıkladıktan sonra kimseden en ufak bir teklif beklemeden elini kulağına atar gözleri yumulu «medet hey» diye bir çektimi misafirin lokmasını ağzında kurutur. Artık Çalık Osman muradına ermiştir. Misafirin heybetinden tirtir titriyen köylüler, yanında o, bir kat daha itibar kazanmıştır. O. böyle aylarda köylülerin yanında bayatlaşmış İstanbul ve askerlik hikâyelerini bir çalımına getirerek misafire de tekrar etmek fırsatını bir yakalıyabilirse ortalığı gülmekten kırar, geçirir. Haddin kaçsa dinleme ! Sultan Ahmet'teki kocalı kadınları baştan çıkaran o eski davudi sesinden tut ta bilmem nere kazasının askerlik şubesinde çevirdiği dolaplarla şube reyisinden ziyade hüküm yürüttüğü seneler bir bir ortaya dökülür. Burada meseleyi çakan da çakmıyan da Çalık Osman'ın bu ucu arkası kesilmez palavralarına ister istemez kavuk sallar. yoksa mesele sadece misafirin gönlünü hoş edip. iş sarpa sarmadan baştan atabilmek korkusundan başka bir şey değildir.

Çalık Osman'ın Kızıltepe'de başında o kadar çok umûr ve iş vardır ki misafır ağırlamak bunlar yanında sultanlık kalır. O mühtarında, köyün de, yerlininin ve, yabancının da dını direğidir.Onsuz köy çürük bir çatıya benzer. Vazife bir değil, sabahleyin erkenden kalkıp köyün biricik odasını yakmak ister, köylü odaya dolmadan ortalığı silip süpürmek, boş destilere çeşmeden su doldurmak ister . Daha daha misafirlere kapu kapu gezerek evlerden konak (gezek) taşımak ister. Atları yem, saman ve timar ister. Hele hele acemi ve tor muhtarları vazifeye alıştırmak ister...Köye kaymakam (sıtma dohtoru) gelirken mahalle mahalle gezip angariyecilerin başında nefes tüketerek misafirlerin geçeceği yolları temizletmek dizelttirmek ister.. İsterde ister.

Bütün bu işler, yıllığı otuz yarım buğdayla, birkaç çeten samana yenilir, yutulur şeyler değil amma, o bu işlerde o kadar erbap olmuştur ki mesnedini kaybederek dostun düşmanın yanında küçük düşmek endişesile işlerine dört elle sarılır, O, bütün bunlara rağmen de kafa kızdımı muhtarına da, koruyucusuna da, hocasına da, hacısına da hüküm yürütmesini bilir On sekiz senelik meslek hayatında elinden okadar çok muhtar gelip, geçmiştir ki bunların cemazüyül evvelleri bir bir defterinde yazılıdır. Muhtarların inekbaşlısı, tavşan yüreklisi, gelir gider akıllısı, hülâsa, sıkısı, gevşeği daha neleri neleri elinden geçmiştir. Onca, bir düzüneye yaklaşan bu sicili bozuklar içerisinde öyleleri çıkmıştır ki, kurban derilerinden tut ta ofis anbarındaki buğdaylara köylüye mektep ve çeşme parası diye attıkları salmalara varıncıya kadar çeşitli dalavereler icat ederek köylünün kanını içine uyuşturmuşlardır. O, muhtarların bu çeşit kabahatlerini, kulaktan kulağa fısıldamasına rağmen teline dokunulmayınca yüzlerine vurmaz. Lâkin, bir defa da kafa kızdımı «Açtırma kutuyu söyletme kötüyü,, diye ağzı bir açarsa dünyayı gözü görmez olur. Onun bu öfkesi karşısında hasmının ortadan sıvışmaktan başka çaresi kalmaz.

Çalık Osman'ın Kızıltepe'de bir dostu da köyün öğretmenidir. Günde bir iki defa yanına uğrıyarak posta güverçini gibi köyden öğretmene, öğretmenden köye, havadis uçurur Öğretmenin karşısında bacak bacak üzerinde cigara tellendirirken «Hele şu ceridiyeyi bir oku harpçilikten ne yazıyor» diye ara, sıra havadis öğrenmek merakına kapıldığı da olur. Ceridiyeyi dinledikten ve oradan doğruca köy odasına giderek, başına toplaşau kalabalığa «Komşular ceridiyenin yazdığına bakılırsa iyi günlerde değiliz, bizimkiler ıcık moskofu kızdırmışa benziyorlar.» etrafında bir merekli kafilesinin toplandığını görünce, kend ni naza çekerek bir müddet siftindikten sonra, «Ortalığın vaziyeti içerimizinde bozuk olduğunu gösteriyor. İstanbul'da talebeler baş kaldırarak ceridiyenin birinin küllüğünü göke savurmuşlar. Bu devirde çok ağız açmağa da gelmez. Maazallah sonra adamın dilini keserler komşular» diye göğüs geçirir. Bu tevir konuşmaların alt tarafını karıştırırsanız, bizim çalık Osman biraz da dünyanın karışmasını istiyenlerdendir. Bir bacağı anadan sakat olduğu için nasıl olsa askerlik tutmıyacağına ortalık düzelinceye kadar köyün horozu olarak kacağını düşünür. (Bu ne canım insanlar azdılar nasıl aramazsın gözünü sevdiğim seferberliği sağlamı, çürüğü belli olsun.) diye ikide bir mırıldanması da pek boşa değildir.

Gülme komşuna, gelir başına demişler, hay gidi dünya o padişahlar padişahı sultan Süleyman'a bile yar olmamış. İleri, geri derken günün birinde bizim çalık Osman'ında borazanı ötmez oldu Kulakları düştü. Böyle bir iş, şeytanın bile aklından geçmezdi. Beklenmedik bir zamanda başına inen tokmağın nereden geldigini ne kendisi ne de başkaları bilebildi ..

Gene, köylüleri arpacık kumrusu gibi düşündüren baharlardan biriydi. Etraf dağların eriyen karlarile beraber tılısımlı kutunun kapağı açılmış

(Devamı 8 inci sayfada)

SEÇİM HAKKI VE DEMOKRASİ

(Başmakaleden devam)

kasabanın o seçim zamanındaki ihtiyaçlarına cevap veren hususî bir programı ortaya konur. Müstakil namzetler de, mevcut programlara ve siyasetlere göre kendi aldıkları ayrı yeri, ve programlarını belirtirler. Bu suretle vatandaşlar, kime ve niçin rey verdiklerini, seçtikleri mümessillerden neler beklediklerini sarahatle bilmek fırsatına kavuşurlar. Seçimden sonra da, seçilenlerin, program ve vaitlerine sadık kalıp kalmadıklarını takip edebilirler. Fakat parti ve şahıslar, bu işleri görebilmeleri için gazete, dergi, broşür, el ilânları, duvar afişleri, radyo programları gibi yayın vasıtalarına, toplantılar, konferanslar, münakaşalar, gösteriler, memleketin her köşesinde teşkilâtlanma gibi faaliyet imkânlarına sahip olmalıdırlar. Tabiî, teşekküllerin ve şahısların masuniyeti de kaçınılmaz bir şarttır.

Hasılı, vatandaşın seçme ve seçilme hakkı demokrasinin ilk ve temel şartıdır, ama, bu hak kendi başına bir şey ifade etmez. Söz, fikir, yayın, toplanma, teşkilâtlanma hak ve hürriyetlerile ve teşekküllerin, şahısların ve mülklerinin masuniyeti şartıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Demokratik hak ve hürriyetlerden hiç biri tek başına yürüyemez, hepsi bir bütün teşkil eder. Dahası da var: demokrasi, bütün bir cemiyet sistemi ve ona uygun zihniyet ve görüş damek olduğuna göre, siyasî alanda bu esas hak ve hüriyetlerin belirmesile de demokrası davası halledilmiş olmaz. Cemiyetin bütün müesseseleri, iktisat sistemi ve teşekkülleri, ailesi, mektebi, gençlik teşekkülleri, spor, sanat kurulları hep demokratik esaslara göre olmak zorundadır. Demokratik cemiyet her alanda müesseseleşmiş, teşkilâtlanmış bir cemiyettir ve esas hak ve hüriyetler her cephesine şamildir.

Demokrasi dâvası, tek tek, bir kaç hürriyetin vatandaşlara verilmesi dâvası değil, bütün bir cemiyet sistemi dâvasıdır.

Behice BORAN

Maksim Gorki

1 inci sayfadan devam

herşeyi anlamak için ihtirasla dolu insanlar. İnsan onlara bakınca Rusya'nın dünyada en parlak demokrasi memleketi olacağını görür.„

Gorgi için, halkın dâvasiyle ilgili olmıyan bir edebiyat yoktu. Ona göre hayat, menfaatları ve ruhları birbirinden ayrı insan gruplarının mücadelesi olarak kaldıkça edebiyat ancak bir savaş silâhı olabilir. Sanat onun için hayata müvazi giden bir yol değil, hayata giden bir yoldur. Ölmez sanat eseri halkın ölümsüz ruhunu: emellerini, gayretlerini ifade eden sanat eseridir; çünkü, ölümsüz olan yalnız halktır, sanatkâr, halkı duyduğu ve duyurduğu nisbette büyüktür. Halk sevgisi Gorki'de mücerret ve boş bir mâna ifade etmez; bu sevgi, onda, insan oğluna karşı duyduğu derin sevgide ve hayranlıkta muşahhas ifadesini bulmaktadır.

"İnsan.... İşte hakikat budur... Herşeyin başı ve sonu budur... Herşey insanda, herşey insan içindir. Yalnız insan var, geri kalan herşey onun elinin ve dimağının işidir, İnsan!... Bu ne mağrur sestir!...„

Hiçbir sanatkârda insan Gorkide olduğu kadar heybetli değildir. Onun insan oğlunda gördüğü ve gösterdiği en büyük meziyetlerden biri, kendi insanlık şerefi uğrunda savaşçı olmaktır. Hakikat yolunun fırtınalı denizinde bir "albatros„ gibi savaşçı olmak. *«Ana»* romanının kahramanı, Pavel Vlasof, Onun annesi, "Meşçanın„ piyesinin kahramanı makinist Nil, "Düşmanlar„ piyesinin ve hemen hemen bütün eserlerinin kahramanları hakikat ve insanlık şerefi uğrunda savaşan, yılmak bilmiyen insanlardır.

Gorki, insanlığın geçirdiği son büyük felâketi görmedi, fakat derin sezişiyle ve dehasiyle bu felâketin yaklaşmakta olduğunu anlıyor, bunun ıztırabını kalbinde taşıyordu. Daha Almanya'da faşizm iktidara gelmeden tehlikeyi görerek, dünya aydınlarını medeniyetin ve demokrasinin korunması uğrunda savaşa çağırıyordu. Daha o zaman şöyle söylüyordu: "Kafasız maceracılar: Hitler ve benzeri serseriler... milletlerin kitle halinde imhasını hazırlamadan yaşıyamazlar... Onların işliyemiyecekleri bir cinayet, dökemiyecekleri kan yoktur.„

İnsanlar ıztırap çektikçe, daha iyi bir hayat uğrunda savaştıkça, Gorki'yi duyacak, onda bir kuvvet kaynağı bulacaklardır.

Zeki BAŞTIMAR.

---

köyün şehire açılan biricik geçidi olan domuz beline, köylüler üç gün arka arkaya yol yapmağa gittikten sonra, birbir peşinden borçlusu, harçlısı Kızıltepe'ye sökün etmeğe başlamışlardı... Fakat bütün bunlardan Osman'a ne? bütün köy ateşe yansa içinde kaç meteliği vardı sanki, kış boyunca odanın bir köşesinde kör bir kandil gibi içi kararıp uyuşuk uyuşuk oturduğunun acısını çıkarmak zamanı gelmişti onun için sevinçliydi. Baharın ilk çiçekleriyle beraber, onun da gözü, gönlü çıralanmağa, kısık sesi kapandan kurtulmuş bir horoz gibi acı acı yükselmeğe başladı. Pazardan pazara muhtarın kazadan getirdiği emir ve tebliğatlara bakılırsa «ıcık» işler, bu sene sıkı olacağa benziyordu. Mektep seferberliği için atılan on iki bin lira paradan dolayı, daha şimdiden köylünün ağzını bıçak açmıyordu. Köylünün ofis borçlarile birlik hükûmete yatırdığı on bin lirayı aşan vergi borcuna bu miktar da katlanırsa bu yıl halleri dumandı. Bir bir peşinde beş sene devam edecek olan bu on iki bin liralık salma parası köylünün canına okuyacağa benziyordu. «Bu gidişle köye daha birinci bina çökermeden biz çökecek gibiyiz» diye homurdanan köylüler olursa, Çalık Osman, elini ağzına kapayarak «Sus bire emmimoğlu siz bu işleri hükûmetten daha iyi bilmezsiniz siz ne kadar cahil kafanızla ayak direyip yobazlığı elden bırakmasanızda Allah devletimize zaval vermesin o isini bilir» diye kendinin de bu işlerde karınca kaderince payı olduğunu köylüye duyurmağa çalışırdı..

İşe bak ki oda köşelerinde duvar diplerinde kendisinin zibidiliği, züğürtlüğü ile alay edip,eğlenenlerin çöküşünü seyre hazırlanırken Kızıltepe' de ilk kızılca kıyamet kendi başına koptu. Mektep salmasının peşinden bir sabah bakaya yol vergileri toplamak için köye gelen tahsildarlar hacze çıktıkları zaman, ilk önce, onun kapısına asıldılar. Defterin gösterdiğine göre üst üste katlanan ceza ile birlikte kendisinden tam altmış kayma tutan beş senelik bakaya yol vergisi isteniyordu. Sağa, sola kıvrandı bir hayli kemküm etti ise de hükûmet şakası mı olur? Aldığı mühlet içerisinde de parayı tamamlayamayınca gününü birinde emsalları ile onu da deliğe tıktılar,

Çalık Osman için bu darbe çok ağır oldu ise de, ne yapsın babasının bankada kasası yoktu ya böyle senelerde altmış kayma dediğin altmış tane taşın altında saklıydı. Köylerinde bu parayı kaç kişi verebilirdi sanki.

Habishana Çalık Osman'ın hiçte işine yaramamıştı doğrusu... Bir defa evde bir tarafı inmeli yatalak bir karı ile birlikte üç tane ayrı ayrı karıdan olma üç sümüklü çocuğu yüz üstü bırakmıştı. ikincisi dostun, düşmanın içinde güldükleri şimdi de kendi başına gelmişti. İl uşağı bu, onun muhtar ve tahsildarın önüne düşerek kapı kapı dolaşıp yol göstericiliği yaptığı günleri unutmamıştı. Hele, borçlunun kapısına vardıkça kadınlara karşı şapkayı bir yana yıkrak «Kocan olacak döyyos nerede şu pisliklerini temizlesin» diye, öyle bir kırışıp çalım satması vardı ki, onun bu hali en sessiz insanları bile dinden imandan çıkarmağa yeterdi.

İş bunlarla bitse iyiya, Felek gancasını bir defa takmıştı. Habishaneden çıkınca evi karmakarışık buldu. Bir defa evdeki gelinlik kızı komşu kadınlar tarafından ayartılarak baldırı çıplağın biriyle ipi kırıp sıvışmıştı. İşin daha kötüsü onu dağlar kadar güvendiren on senelik mesnedi de elden gitmişti....

Ara sıra köyün boşbağazları Çalık Osman'a eski günlerini hatırlatarak çileden çıkarmağa çalıştılar mı, o kelebek olmuş kötü bir toklu gibi boğazı hırıldıyarak kötü kötü öksürür, başına toplaşanları ters ters süzdükten sonra (Bırak git hemşehrim, ele değen saman çuvalına değermiş) diye homurdanmağa başlar. Ve bir zaman o çuvalın başkaları olup kendisinin seyirci vaziyetinde kaldığını hatırlattılarmı (Benden belânı arama çıfıt tohumu) diye karşısındakine yanından ayırmadığı başı topuzlu sopasını göterek arka arkaya verir küfrün kalayın gözünü....

Halil AYTEKİN.
Sekli köyü 946

Dünya Sendikaları Federasyonu

(3 üncü sayfadan devam)

Kabul olunan yasa, milletlerin sosyal ve ekonomik hayatlarında tesirli bir rol oynamak ve emekçi kitlelerinin menfaatlerini korumak için yeni *Dünya Federasyonu'*nun elinde iyi bir rehberdir. Federasyon bu yasa ile ilk adımını iyi ve sağlam bir temel üzerine atmış bulunuyor.

Yeni milletlerarası işçi teşkilâtı sanayice gelişmiş memleketlerde olduğu gibi, geri ülkelerin ve sömürgelerin işçi teşkilatlarını da içine alıyor,Demokrasi hareketlerinde mühim bir merhale olan Paris konferansına iştirâk etmeyen memleketler parmakla sayılacak kadar azdır. Fakat millî sendikaların kurulmadığı memleketlerde milletlerarası işçi toplantılarına istirâk edememekten üzüntü duymak ve belki de milletlerarası işçi teşkilatlarından bahsetmek lüzumsuz ve yersizdir.— *Z. Y.*

SÖZ

FİKİR, SANAT VE TENKİT DERGİSİ

Kitaplar ve dergiler arasında

AGANTA, BURİNA, BURİNATA!

Toprak adamı ve deniz adamı. Toprağının tavlanıp tavlanmadığını anlamak için kıçıyla yere oturan toprak adamı ve Posidon'la bütün ömrünce çarpışan ve sonunda namazsız, niyazsız ve telkinsiz, sularda ölen denizci !...

Halikarnas Balıkçısı, bu kitabı yazan hem toprak adamıdır, hem de deniz. Londra'da üniversite, Paris'te, Roma'da ve Madrit'te resim ve müzik öğrenmiş olan, dünyanın en eski ve en yeni dillerini çok iyi bilen bu muharrir, elli yılı geçen ömrünün bir kelimelik hedefine ulaşmış nadir bahtılılardan biridir. O, artık bir «insan»dır. Bu hedefine ulaştıktan sonra artık bir demir parmaklıklı pencereden avuç içi kadar bir parçasını görebildiği insan dünyasından onu hiçbir şey ayıramaz. Çünkü ondaki hayat ve dirilik kendisinin ölümünden sonra bile canlı kalacaktır.

Bu kitabı okumamış insan sadece bir bahtsızdır. Hattâ, diyorum ki, bu kitabı okumıyan belki de insanlığını daha kuvvetle hissetmekten yoksun kalacaktır.

Eseri takdime cesaret edemiyorum. İşte size bir sayfa. Bu sayfa kitap hakkında belki size bir fikir verebilecektir. Ve ben bu sayfayı bu sütunlara geçirirken aziz ve vefakâr dost, Halikarnas Balıkçısı, senin bu satırlarının altında. bütün insanlarla beraber kendi imzamı da görüyorum. Çünkü bu kitap artık senin değil, gün ışığı, deniz mavisi ve toprak kokusu gibi, bütün insanlarındır.

ÖÇ.

«Gezgin denizci hayatımızda çok yerler gördük. Adalar Denizinde bir ada arkada kalıp denize gömülürken, hepsi de birbirinden güzel, on adanın önümüzdeki ufuktan kalkması. Tren ıslığı, vapur düdüğü, vinç harharası, ve el kol kargaşalığı içinde iş gören liman amelelerinin bağırıp çağırmalariyle gürleyen sık gürültülü Pire limanı. Akşamleyin Mataban ve Malea burunlarının çıplak ve turuncu kayaları, Çerigo adası. Geceleyin Girid'in ay ışığında karlariyle ağaran üç bin metrelik İda dağı. Tâ ötede şafakleyin penbeleşen Etna yanar dağı. Sicilyanın beyaz şehirleri, lava ile çevrilmiş Katanya, hilâl şeklindeki Messina şehri. Yüksek ve rüzgarlı Taormina. Deniz ortasında ehram şeklinde bir kül kümesi Strumbuli yanar dağı. Gürültü ve şarkı içinde Napoli. Mavi havaların koynuna gömülmüş Sardeniya ve Korsika. Hele Cenovadaki Kristof Kolomb heykeli. Yüzlerce doklariyle, musiki ve açık havasiyle Marsilya. Sokaklarından şarap ve karasaçlı kara gözlü çocuklar akan Barselon ve Malaga, bunların her biri gözlerime açılan yeni yeni âlemlerdi.

Fakat bu gördüğüm yeni yeni yerlerin tadı tanıdığım yeni yeni insanlar ve edindiğim yeni yeni arkadaşların yanında birer hiçti. «Huyu, suyu aykırı, dilleri başka olanlar birbirlerine ısınamazlar,» derler a. Yâlan! Beraber çalişıp beraber çile çeken insanlar birbirine öyle bağlanıyorlar ki,bir kısmı buz, bir kısmı da ateş olsa, birbirine uyup can ciğer kardeş oluyorlar. Ben öyle arkadaşlar edindim ki onların birisi yanıma gelince, yanıma birisi gelmiş gibi değil, fakat yanımdan yabancılar ayrılmış da kendimle baş başa kalmışım gibi oluyordum.»

ÇALIŞMA DERGİSİ

ÇALIŞMA Bakanlığının ayda bir yayınlamakta olduğu «Çalışma» dergisinin 4'üncü sayısı Mart 946'da çıktı. İş ve işçi meseleleri üzerinde çalışan ve bu sahada daha çok teknik imkânlara sahip olan bir dairenin çıkarttığı dergide rakamlara dayanan bilgi ve etütlere yer vermek lâzımgelirken, bir kaç müstesna, yazıların pek sathi olduğu görülmektedir. İş kanununun tatbikatını sağlamak gayesile kurulan İŞ dairesinin on yıllık, çalışma Bakanlığının da bir seneye yakın bir mazisi olmasına rağmen, halen memleketimizde çalışan işçi kitlesinin rakamı bilinmediği gibi iş kanunu çerçevesine giren işçilerin dahi kati olarak rakamı bilinmemektedir.

Derginin ciddî olmıyan bir yazısından kısaca bahsedelim.

Günlük gazetelerde siyasî makaleler yazan bir siyasî tarih professörü ; Sosyal davalara ait mevzuatımızın Milletler arası mukavele hükümlerini karşılamaya kâfi geldiğini ve bundan dolayı sosyal davalar için yeni bir kanunî hükmün tedvinine lüzüm olmadığını iddia ediyor. Bu yazının iki sayfa ötesindeki diğer bir yazıdan, okuyucu öğreniyor ki, Milletlerarası Çalışma Mukavelesine göre ziraat ışçilerine iş kazaları tazminatı verilmekte ve sanayi işçilerinin sahip oldukları cemiyet kurma ve birleşme hakkını ziraat işçileri için de tanımaktadır. Halbuki memleketimiz daha ziyade ziraat memleketi olduğuna göre ziraat işçileri senayi işçilerinden halen daha çoktur. Bu işçiler bugün dahi iş kanunundan uzak tutulduğu gibi sosyal sigorta kanununda dışında bırakılmıştır. Elimizdeki kanunlar ne senayi işçisine ne de ziraat işçisine cemiyet kurma ve birleşme hakkını tanımamaktadır. Görülüyor ki sayın profesörün iddiası ayni derginin iki sayfa öterindeki yazı ile tezat teşkil etmekte ve adeta ikinci yazı tarafından bilinmeyerek, cerh edilmektedir.

Sosyal sigorta kurumu için İngiltere'den getirtilen iki mütehassısın dergideki beyanatımsı sözleride oldukça dikkatı çekmektedir. Bu mütehassışlar İngiltere'nin senayi memleketi olması dolayısıyla bu sahadaki sosyal sigorta ile uğraştıklarını söylüyorlar. Ziraat ışçisi çok olan memlekemizde acaba ne dereceye kadar muvaffak olacaklar.

Çalışma Bakanlığının kuruluşundan beri müşahede ettiğimiz ana fikir de şudur. Bu sahaya yabancıyız, yavaş ve emin olarak yürüyelim. Derginin ikinci sayışında gene bir iktisat profesörü tarafından açık olarak bu zihniyet tekrar belirtirmiştir. Bu profesör sosyal sigorta kanununun bundan on yıl evvele yani 1936 yılında çıkan iş kanunundan altı ay sonra yapılması lâzımgelirken ancak bugün yapıldığını unutmuş olacak. Memleketimizin batı memleketlerine kıyasen geri kalmış sahalardaki açığı kapatmak için prensip olarak kabul edilen sürat formülünün bu meselelere şumulü yokmu acaba ?

Yaşar ÇÖL

°°°

Köy Enstitüleri Dergisi

Hasanoğlan Köy Enstitüsü öğrencileri tarafından hazırlanan ve Millî Eğitim Bakanlığınca yılda dört sayı olarak çıkarılan bu derginin şimdiye kadar henüz üç sayısı basılmıştır. Dergi, ***Köy İncelemeleri, Enstitü çalışmaları,Haberler*** isimli üç bölüme ayrılıyor.

Yalnız enstitü öğrencilerinin yazılarını yazan dergi, bir amatör işi olmak şöyle dursun, gerek inceleme, gerek sanat bakımından, Türkiye'de çıkmakta bulunan dergilerin bir çoğundan daha doyurucu, daha ciddidir. Her üç sayının İncelemeler kısmında çıkan makalelerin yalnız başlıklarını yazmak bile, okuyucuya bu hususta toplu bir fikir verebilir. Bunlar arasında ***Hasanoğlan köyünün geçim durumu. Bayramlı köyünde evlenme, Çukurova'da toprak ve müstahsil durumu, Bakır çayı vadisindeki beş köyde ziraat işletmesi, Köye göre çeyizin toplumsal anlamı, Foça çifliğinin Foça köyü üzerinde sosyal etkileri, Köyde tedavi ve ilâçlar nasıldır ?, Arsız otlar, Macar köyünde bir aile, İş eğitimi sözlüğü ile ilgili incelemeler*** bilhassa tavsiyeye değer.

İlk sayıda daha çok saz şairi ağziyle yazılan ve birer nazire veya taklit olmaktan ileriye gidemiyen şiirlere yer verilmiş ise de, öbür sayılarda şiirler herhalde daha çok elenmiş olacak ki, bu defa yalnız gerçek sanat değeri bulunanlar basılmıştır. Bunlar arasında ***Haşim Kanar***'ın ***Mezarlık köy*** ve ***Mehmet Başaran***'ın ***İlân-ı aşk*** ve Turan Aydoğan'ın ***Boş ev*** adlı şiirleri, bir de ***Talip Apaydın***'ın ***Karın ağrısı*** hikâyesi herhangi bir sanat dergisinin yüzünü ağartacak değerdedir.

Bu şiir, ***Köy Enstitüleri Dergisi***'nin III. sayısından alınmıştır.

İLÂN-I AŞK

Gücüm senden, acım senden,
Senden dizimde derman, gözümde fer ;
Terim değil mi
Dudağında titriyen çiğler ?
Rengin alnıma vurmuş,
Tabanlarımda hâlâ sızın,
Sırtım terli,
Bak nasıl yanıyor avuçlarım.
Kara toprak,
Seni seviyorum !

Mehmet BAŞARAN.